

Stockholms
universitet

BESLUT
2026-02-10

Dnr SU FV-4641-25

Områdesnämnden för humanvetenskap

Stefan Helgesson
Vicerektor

Socialdepartementet
Regeringskansliet

Handläggare:
Agita Akule-Larsson

Yttrande över remiss av promemorian Kriminalvårdens skolverksamhet för barn och unga

Områdesnämnden för humanvetenskap har ombetts att till Socialdepartementet inkomma med synpunkter på *remiss av promemorian Kriminalvårdens skolverksamhet för barn och unga*. Utkastet har remitterats till Juridiska fakulteten och Samhällsvetenskapliga fakulteten. Synpunkter har inkommit från Juridiska fakulteten och Samhällsvetenskapliga fakulteten och redovisas i bifogade bilagor, som utgör områdesnämndens svar.

Stefan Helgesson

Agita Akule-Larsson

Juridiska fakultetskansliet

**Remiss av promemorian Kriminalvårdens skolverksamhet för barn och unga
(U2025/02404)**

Övergripande

Juridiska fakultetsnämnden ställer sig generellt positivt till att det införs ett mer utvecklat regelverk med en förstärkt rätt till utbildning för barn och unga i Kriminalvårdens verksamhet. Att de barn och unga som är intagna inom Kriminalvården så långt som möjligt får motsvarande tillgång till utbildning som andra barn och unga är centralt för att förebygga risken för utanförskap samt för att bredda möjligheterna till olika livsval efter avtjänat straff.

Promemorian innehåller samlade och utvecklade förslag avseende utbildning för barn och unga som är intagna på kriminalvårdsanstalt. När det gäller barn och ungas rätt till utbildning i häkte så lämnas ett övergripande förslag om att Kriminalvården får anordna utbildning för barn och unga i häkte, men det konstateras att frågan inte varit möjlig att närmare utreda inom ramen för uppdraget samt att det är viktigt att frågan utreds vidare särskilt. Fakultetsnämnden anser att även om det är relativt få personer som det handlar om så är det viktigt att det finns en rätt till utbildning även för barn och unga i häkte, inte minst med tanke på den pågående lagstiftningsprocessen om unga lagöverträdare med sänkt straffansvarsalder. Även om det finns behov av att utreda frågan vidare så kan det övervägas om det inte varit att föredra att redan här föreslå en uttrycklig rätt till utbildning för barn och unga som är intagna i häkte.

De olika förslagen

Nödvändiga avvikelser

I promemorian föreslås bestämmelser med innebörden att utbildningen i kriminalvårdsanstalt ska motsvara sådan utbildning som erbjuds i motsvarande skolformer inom skolväsendet *med de nödvändiga avvikelser* som följer av att utbildningen anordnas i kriminalvårdsanstalt (se t.ex. förslag till 24 kap. 10 § skollagen). Skrivningen om nödvändiga avvikelser finns även i dagens regelverk, då kompletterad med en uppräknning av vissa regler som generellt inte behöver

Juridiska fakultetsnämnden

tillämpas. Formuleringen nödvändiga avvikelser återfinns också i regleringen av utbildning på särskilda ungdomshem som drivs av Statens Institutionsstyrelse, Sis (se 24 kap. 8-9 §§ skollagen).

I förarbetena till bestämmelserna avseende utbildning på särskilda ungdomshem anges att prövningen avseende nödvändiga avvikelser bör göras efter en individuell bedömning i det enskilda fallet där den individuella bedömningen bör dokumenteras och elevens inställning så långt det är möjligt klarläggas i enlighet med 1 kap. 10 § skollagen. (prop. 2014/15:43, s 37-38, 60-62). Att bedömningen av vilka nödvändiga avvikelser som behövs dokumenteras på detta sätt är något som skulle underlätta uppföljning och kontroll av att barn och unga får den utbildning de har rätt till samt att utbildningen i övrigt bedrivs med tillräcklig kvalitet. Fakultetsnämnden anser därför att det bör övervägas att införa krav i författning på individuell bedömning och dokumentation vid bedömningen av nödvändiga avvikelser även när det gäller utbildning för barn i kriminalvårdsanstalt.

På motsvarande grunder anser fakultetsnämnden att det bör övervägas att i förslaget till 22 § förordningen om utbildning för barn och unga intagna i kriminalvårdsanstalt införa krav på att beslut om avvikelser från de ämnen som ska läsas inte enbart ska dokumenteras, utan även motiveras.

Tillämpningen av bestämmelser i skollagen

I förslaget till 24 kap. 10 d § skollagen anges att det som anges i 1 kap. 4 och 5 §§ skollagen om syftet med och utformningen av utbildningen inom skolväsendet gäller också för utbildningen för intagna i kriminalvårdsanstalt, samt att även det som anges i 3 kap. 2 § om elevernas lärande och personliga utveckling gäller för utbildningen. Av motiv och författningskommentar till den föreslagna paragrafen framgår att syftet med bestämmelsen förefaller vara att samtliga dessa tre paragrafer ska tillämpas i sin helhet på den aktuella utbildningen. Fakultetsnämnden menar att det då hade räckt att hänvisa till de aktuella paragraferna. Att som i förslaget även beskriva vad paragraferna innehåller kan då uppfattas som överflödigt samt skapa oklarhet om det är hela eller delar av paragraferna som ska tillämpas på utbildningen.

Remissvaret har på fakultetsnämndens uppdrag beslutats av dekanus, professor Pernilla Leviner. Yttrandet har beretts av adjunkten i offentlig rätt Mikael Hellstadius. Föredragande har varit handläggare Agita Akule-Larsson. Yttrandet har expedierats av Juridiska fakultetskansliet.

Pernilla Leviner

Agita Akule-Larsson

BESLUT

2026-02-03

Dnr SU SU FV-4641-25

Handläggare:
Anders Nilsson
Handläggare
Samhällsvetenskapliga
fakultetskansliet

Remissvar promemorian Kriminalvårdens skolverksamhet för barn och unga (U2025/02404)

Samhällsvetenskapliga fakultetsnämnden vid Stockholms universitet har fått möjlighet att yttra sig över promemorian Kriminalvårdens skolverksamhet för barn och unga (U2025/02404).

Synpunkter har lämnats av Specialpedagogiska institutionen vilket utgör Samhällsvetenskapliga fakultetsnämndens svar, se bilaga.

Remissvaret har på fakultetsnämndens uppdrag beslutats av dekanus Yvonne Svanström. Föredragande har varit handläggare Anders Nilsson.

Specialpedagogiska institutionen

Remiss av promemorian Kriminalvårdens skolverksamhet för barn och unga (Dnr U2025/02404)

Synpunkter till remiss från Specialpedagogiska institutionen

Övergripande bedömning

Den aktuella promemorian utgår från förslaget att Kriminalvården ska tillhandahålla en utbildning för frihetsberövade barn som i största möjliga utsträckning motsvarar den undervisning de skulle ha fått i sin ordinarie skolgång. Förslagen till förändringar i skollagen framstår som rimliga och väl avvägda. Den pragmatiska hållningen, exempelvis avseende lärares behörighet och möjligheterna till fjärrundervisning, är så vitt vi kan bedöma ändamålsenlig.

Det kan emellertid konstateras att man i promemorian bortser från flera centrala förutsättningar och utmaningar som är av betydelse för att Kriminalvården ska kunna fullgöra rollen som skolhuvudman.

Om modersmålsundervisning

Promemorian saknar helt en motivering till varför barn som är placerade i fängelse inte ska erbjudas modersmålsundervisning. Eftersom rätten till modersmålsundervisning är lagreglerad och bedömningen att frågå denna rättighet är ingripande, anser vi att en sådan avvikelse måste motiveras och en konsekvensanalys göras.

Målgruppens komplexitet och forskningsläge

De elever Kriminalvården kommer att ansvara för utgör en mycket heterogen grupp, ofta med omfattande skolmisslyckanden och tidigare stödbehov. Promemorian tar i begränsad utsträckning sin utgångspunkt i den forskning som finns kring denna elevgrupp och de utmaningar det innebär, både kompetensmässigt och på mer övergripande organisatorisk nivå. Det hade varit angeläget att förslagen förankrats tydligare i detta kunskapsunderlag för att ge en realistisk bild av uppdragets omfattning och komplexitet.

Jämställdhetsaspekter

Det är väl belagt att forskning om brottslighet, liksom kriminalpolitiska insatser, ofta utgår från pojkars och mäns brottslighet. Eftersom pojkar utgör en tydlig majoritet bland de barn som kan komma att placeras i fängelse, föreligger en påtaglig risk att undervisningen utformas med pojkar som norm. Promemorian konstaterar enbart att ”samma möjligheter till olika sorters utbildning behöver erbjudas såväl flickor som pojkar”, utan vidare problematisering. En fördjupad analys av hur jämställdhetsperspektivet ska säkerställas inom utbildningsverksamheten är nödvändig.

Specialpedagogiskt stöd och SPSM:s roll

Promemorian utgår från att Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM) ska kunna bistå Kriminalvården, men någon närmare analys av myndighetens kompetens och kapacitet inom det aktuella området har inte genomförts. Detta bör ställas i relation till Riksrevisionens kritik mot skolmyndigheternas kvalitet vad gäller vetenskapligt stöd. Vi bedömer att det krävs en mer ingående analys av vilka specialpedagogiska resurser som krävs och hur dessa ska säkerställas.

Samtida utredningar och oklara förutsättningar

Utredningen påverkas av det stora antal parallella pågående utredningar inom både skolområdet och kriminalpolitiken. En rad centrala förutsättningar är därmed ännu inte fastställda, exempelvis frågan om även 13-åringar ska kunna dömas till fängelse. Detta innebär att promemorian inte analyserar att Kriminalvården i så fall även skulle bli huvudman för undervisning av mellanstadieelever, som sannolikt kunskapsmässigt kan befinna sig på en lägre nivå än så. Därtill utgår promemorian från användningen av extra anpassningar, samtidigt som en annan utredning föreslår att denna struktur ska avskaffas.

Sammanfattande bedömning

Sammanfattningsvis bedömer vi att promemorian innehåller flera väl avvägda förslag till lagändringar, men att den i begränsad utsträckning analyserar de praktiska och organisatoriska konsekvenserna. Texten berör inte heller flera av de utmaningar som följer av att Kriminalvården ska bli skolhuvudman och ansvara för att en heterogen elevgrupp, ofta med upprepade skolmisslyckanden, får en undervisning som vilar på evidens. Detta förutsätter ett betydande tillskott av lärare med gedigen specialpedagogisk kompetens – ett centralt problem som inte får underskattas och som kräver en tydlig strategi. De frågor som rör målgruppens komplexa behov, jämställdhetsperspektiv, specialpedagogiskt stöd samt de oklara förutsättningarna till följd av parallella utredningar behöver utvecklas avsevärt.

Remissvaret har på fakultetsnämndens uppdrag på institutionsnivå beslutats av prefekten, professor Jenny Wilder. Yttrandet har beretts av universitetslektorer Hanna Ginner Hau och Heidi Selenius.

Juridiska fakultetskansliet

Remiss av promemorian Kriminalvårdens skolverksamhet för barn och unga (U2025/02404)

Övergripande

Juridiska fakultetsnämnden ställer sig generellt positivt till att det införs ett mer utvecklat regelverk med en förstärkt rätt till utbildning för barn och unga i Kriminalvårdens verksamhet. Att de barn och unga som är intagna inom Kriminalvården så långt som möjligt får motsvarande tillgång till utbildning som andra barn och unga är centralt för att förebygga risken för utanförskap samt för att bredda möjligheterna till olika livsval efter avtjänat straff.

Promemorian innehåller samlade och utvecklade förslag avseende utbildning för barn och unga som är intagna på kriminalvårdsanstalt. När det gäller barn och ungas rätt till utbildning i häkte så lämnas ett övergripande förslag om att Kriminalvården får anordna utbildning för barn och unga i häkte, men det konstateras att frågan inte varit möjlig att närmare utreda inom ramen för uppdraget samt att det är viktigt att frågan utreds vidare särskilt. Fakultetsnämnden anser att även om det är relativt få personer som det handlar om så är det viktigt att det finns en rätt till utbildning även för barn och unga i häkte, inte minst med tanke på den pågående lagstiftningsprocessen om unga lagöverträdare med sänkt straffansvarsalder. Även om det finns behov av att utreda frågan vidare så kan det övervägas om det inte varit att föredra att redan här föreslå en uttrycklig rätt till utbildning för barn och unga som är intagna i häkte.

De olika förslagen

Nödvändiga avvikelser

I promemorian föreslås bestämmelser med innebörden att utbildningen i kriminalvårdsanstalt ska motsvara sådan utbildning som erbjuds i motsvarande skolformer inom skolväsendet *med de nödvändiga avvikelser* som följer av att utbildningen anordnas i kriminalvårdsanstalt (se t.ex. förslag till 24 kap. 10 § skollagen). Skrivningen om nödvändiga avvikelser finns även i dagens regelverk, då kompletterad med en uppräkningslista av vissa regler som generellt inte behöver tillämpas. Formuleringen nödvändiga avvikelser

återfinns också i regleringen av utbildning på särskilda ungdomshem som drivs av Statens Institutionsstyrelse, Sis (se 24 kap. 8-9 §§ skollagen).

I förarbetena till bestämmelserna avseende utbildning på särskilda ungdomshem anges att prövningen avseende nödvändiga avvikelser bör göras efter en individuell bedömning i det enskilda fallet där den individuella bedömningen bör dokumenteras och elevens inställning så långt det är möjligt klarläggas i enlighet med 1 kap. 10 § skollagen. (prop. 2014/15:43, s. 37-38, 60-62). Att bedömningen av vilka nödvändiga avvikelser som behövs dokumenteras på detta sätt är något som skulle underlätta uppföljning och kontroll av att barn och unga får den utbildning de har rätt till samt att utbildningen i övrigt bedrivs med tillräcklig kvalitet. Fakultetsnämnden anser därför att det bör övervägas att införa krav i författning på individuell bedömning och dokumentation vid bedömningen av nödvändiga avvikelser även när det gäller utbildning för barn i kriminalvårdsanstalt.

På motsvarande grunder anser fakultetsnämnden att det bör övervägas att i förslaget till 22 § förordningen om utbildning för barn och unga intagna i kriminalvårdsanstalt införa krav på att beslut om avvikelser från de ämnen som ska läsas inte enbart ska dokumenteras, utan även motiveras.

Tillämpningen av bestämmelser i skollagen

I förslaget till 24 kap. 10 d § skollagen anges att det som anges i 1 kap. 4 och 5 §§ skollagen om syftet med och utformningen av utbildningen inom skolväsendet gäller också för utbildningen för intagna i kriminalvårdsanstalt, samt att även det som anges i 3 kap. 2 § om elevernas lärande och personliga utveckling gäller för utbildningen. Av motiv och författningskommentar till den föreslagna paragrafen framgår att syftet med bestämmelsen förefaller vara att samtliga dessa tre paragrafer ska tillämpas i sin helhet på den aktuella utbildningen. Fakultetsnämnden menar att det då hade räckt att hänvisa till de aktuella paragraferna. Att som i förslaget även beskriva vad paragraferna innehåller kan då uppfattas som överflödigt samt skapa oklarhet om det är hela eller delar av paragraferna som ska tillämpas på utbildningen.

Remissvaret har på fakultetsnämndens uppdrag beslutats av dekanus, professor Pernilla Leviner. Yttrandet har beretts av adjunkten i offentlig rätt Mikael Hellstadius. Föredragande har varit handläggare Agita Akule-Larsson. Yttrandet har expedierats av Juridiska fakultetskansliet.

Pernilla Leviner

Agita Akule-Larsson

BESLUT

2026-02-03

Dnr SU SU FV-4641-25

Handläggare:
Anders Nilsson
Handläggare
Samhällsvetenskapliga
fakultetskansliet

Remissvar promemorian Kriminalvårdens skolverksamhet för barn och unga (U2025/02404)

Samhällsvetenskapliga fakultetsnämnden vid Stockholms universitet har fått möjlighet att yttra sig över promemorian Kriminalvårdens skolverksamhet för barn och unga (U2025/02404).

Synpunkter har lämnats av Specialpedagogiska institutionen vilket utgör Samhällsvetenskapliga fakultetsnämndens svar, se bilaga.

Remissvaret har på fakultetsnämndens uppdrag beslutats av dekanus Yvonne Svanström. Föredragande har varit handläggare Anders Nilsson.

Specialpedagogiska institutionen

Remiss av promemorian Kriminalvårdens skolverksamhet för barn och unga (Dnr U2025/02404)

Synpunkter till remiss från Specialpedagogiska institutionen

Övergripande bedömning

Den aktuella promemorian utgår från förslaget att Kriminalvården ska tillhandahålla en utbildning för frihetsberövade barn som i största möjliga utsträckning motsvarar den undervisning de skulle ha fått i sin ordinarie skolgång. Förslagen till förändringar i skollagen framstår som rimliga och väl avvägda. Den pragmatiska hållningen, exempelvis avseende lärares behörighet och möjligheterna till fjärrundervisning, är så vitt vi kan bedöma ändamålsenlig.

Det kan emellertid konstateras att man i promemorian bortser från flera centrala förutsättningar och utmaningar som är av betydelse för att Kriminalvården ska kunna fullgöra rollen som skolhuvudman.

Om modersmålsundervisning

Promemorian saknar helt en motivering till varför barn som är placerade i fängelse inte ska erbjudas modersmålsundervisning. Eftersom rätten till modersmålsundervisning är lagreglerad och bedömningen att frågå denna rättighet är ingripande, anser vi att en sådan avvikelse måste motiveras och en konsekvensanalys göras.

Målgruppens komplexitet och forskningsläge

De elever Kriminalvården kommer att ansvara för utgör en mycket heterogen grupp, ofta med omfattande skolmisslyckanden och tidigare stödbehov. Promemorian tar i begränsad utsträckning sin utgångspunkt i den forskning som finns kring denna elevgrupp och de utmaningar det innebär, både kompetensmässigt och på mer övergripande organisatorisk nivå. Det hade varit angeläget att förslagen förankrats tydligare i detta kunskapsunderlag för att ge en realistisk bild av uppdragets omfattning och komplexitet.

Jämställdhetsaspekter

Det är väl belagt att forskning om brottslighet, liksom kriminalpolitiska insatser, ofta utgår från pojkars och mäns brottslighet. Eftersom pojkar utgör en tydlig majoritet bland de barn som kan komma att placeras i fängelse, föreligger en påtaglig risk att undervisningen utformas med pojkar som norm. Promemorian konstaterar enbart att "samma möjligheter till olika sorters utbildning behöver erbjudas såväl flickor som pojkar", utan vidare problematisering. En fördjupad analys av hur jämställdhetsperspektivet ska säkerställas inom utbildningsverksamheten är nödvändig.

Specialpedagogiskt stöd och SPSM:s roll

Promemorian utgår från att Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM) ska kunna bistå Kriminalvården, men någon närmare analys av myndighetens kompetens och kapacitet inom det aktuella området har inte genomförts. Detta bör ställas i relation till Riksrevisionens kritik mot skolmyndigheternas kvalitet vad gäller vetenskapligt stöd. Vi bedömer att det krävs en mer ingående analys av vilka specialpedagogiska resurser som krävs och hur dessa ska säkerställas.

Samtida utredningar och oklara förutsättningar

Utredningen påverkas av det stora antal parallella pågående utredningar inom både skolområdet och kriminalpolitiken. En rad centrala förutsättningar är därmed ännu inte fastställda, exempelvis frågan om även 13-åringar ska kunna dömas till fängelse. Detta innebär att promemorian inte analyserar att Kriminalvården i så fall även skulle bli huvudman för undervisning av mellanstadieelever, som sannolikt kunskapsmässigt kan befinna sig på en lägre nivå än så. Därtill utgår promemorian från användningen av extra anpassningar, samtidigt som en annan utredning föreslår att denna struktur ska avskaffas.

Sammanfattande bedömning

Sammanfattningsvis bedömer vi att promemorian innehåller flera väl avvägda förslag till lagändringar, men att den i begränsad utsträckning analyserar de praktiska och organisatoriska konsekvenserna. Texten berör inte heller flera av de utmaningar som följer av att Kriminalvården ska bli skolhuvudman och ansvara för att en heterogen elevgrupp, ofta med upprepade skolmisslyckanden, får en undervisning som vilar på evidens. Detta förutsätter ett betydande tillskott av lärare med gedigen specialpedagogisk kompetens – ett centralt problem som inte får underskattas och som kräver en tydlig strategi. De frågor som rör målgruppens komplexa behov, jämställdhetsperspektiv, specialpedagogiskt stöd samt de oklara förutsättningarna till följd av parallella utredningar behöver utvecklas avsevärt.

Remissvaret har på fakultetsnämndens uppdrag på institutionsnivå beslutats av prefekten, professor Jenny Wilder. Yttrandet har beretts av universitetslektorer Hanna Ginner Hau och Heidi Selenius.